

לשבת הגדול

משה וכתב רש"י בשש בא שש, לכן צריכין לצער את החמץ באותו זמן שהחטיאו את ישראל בעגל צין שש לשבע.

בזכות הפסח זכו לקריעת י"ס ולכן נקרא שבת הגדול

בטור או"ח (סימן ת"ל) מוצא שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, שלקחו השה וקשרו אותו בכרעי המטה, ושאלום המזכירים למה זה לכם, והשיבו לשחטו לשם פסח במנות השם עלינו, והיו שיניהם קהות על ששחטין את אלהיהן, ול"ה רש"י לומר להם דבר, וע"ש אותו הנס קורין אותו שבת הגדול עכ"ל.

ובע"ה נבאר איך הוה שריפת חמץ תיקון לחטא העגל, דהכלי יקר (תשא ל"ב צ"ב) כי צפסוק ויאמר אליהם פרוקו נומי הוהב אשר באזני נשיכם, כי אמר אולי יהיו ציניהם קמננים או נשים המקפידים על תכשיטיהם וימנעו את בעליהן מליטן, והמה כחשו לאהרן ויתפרקו כל העם נומי הוהב אשר באזניהם של האנשים ואמרו שלקחם מן הנשים ע"כ, נמצא דהעגל נעשה ציסודו משקר, שאמרו שקר לאהרן שהנזמים הם של נשיהם.

ורבינו צח"י כ' עה"פ משכו וקחו לכם לאן, ודרשו חז"ל משכתם האן למנוה אמשיך אויביכם לים סוף ואטביעם ע"כ, זאת אומרת שקריעת י"ס נעשה בזכות שלקחו שה לפסח, ויתבאר הענין בע"ה, דצילקוט שמעוני (בשלה עה"פ והמים להם חומה) אמרו שבעת קריעת י"ס טען שר של ים הללו עוצדי ע"ז והללו עוע"ז מה נשתנו אלו מאלו, והקצ"ה א"ל שוטה שבעולם, וכי אתה דן שוגג כמויד ואונס כרזון, שאף שעבדו ע"ז היה באונס ולא נחשב לעבירה ע"כ, והראיה שלא עבדו ברזון מלקיחת השה לקרבן פסח שהוא ע"ז של המזכרים וצטלוו בזה ע"ז שלהם, ומוה מוכח שלא עבדו ע"ז במזכרים אלא באונס ומתוך טירוף הדעת.

והזחת"ס (וארא) כ' שחמץ רומו לשקר שהוא נפוח מלא אויר ואין בו כלום, ומנה הוא אמת שמה שאתה רואה יש בה ולא יותר, כולו תוכו כצרו עכ"ד.

ובכן יתעלה ששריפת חמץ הוא תיקון לחטא העגל, דהלא בחטא העגל היה פגם צמדת האמת, שאמרו לאהרן שהנזמים היו של נשיהם ובאמת היו של האנשים, וכששורפין החמץ שהוא כולו שקר ואוכלים מנה שהוא כולו אמת תוכו כצרו, מתקנים בזה חלק השקר ששיקרו לאהרן בחטא העגל.

ביעור חמץ הוא לבער מדות רעות

ובמסכת ברכות (דף נ"ח.) אמרו חז"ל עה"פ (דצה"י א' כ"ט י"א) לך ה' הגדולה זו קריעת ים סוף והגבורה זו מכת בכורות, הרי כינוי חז"ל נס של קריעת ים סוף בשם הגדולה.

שבבבל הלילות לנו אוכלין חמץ ומנה הלילה הזה כולו מנה, י"ל דבאזהב ישראל (וינא) כתב יש לכל אדם לחשוב בלבו באמת בעת צדיקת חמץ, וידע שהגיע העת צדיקת חמץ בפועל ממש, ולכן יכוין בלבו אז לצדוק כל המדות שלו אם יש בהם איזה חימוץ היינו איזה מדה רעה ח"ו, ובעת שריפת החמץ יכוין ג"כ לצער ממנו את המדות הרעות מכל וכל עכ"ל.

ושפיר מוזן שהשבת שלקחו השה שהיתה ע"ז של המזכרים קורין אותו שבת הגדול, דצלקיחת השה לקרבן פסח הכניעו ע"ז של המזכרים, והוכיחו בזה מה שעבדו ע"ז מזכרים היו באונס ומתוך טירוף הדעת, ואין כלום צטענת הים שגם צנ"י עבדו ע"ז ושלא לקרוע להם, וכיון שע"י לקיחת השה זכו לנס של קריעת י"ס שע"ז אמרו לך ד' הגדולה זו קריעת י"ס, לכן קורין אותו שבת הגדול ע"ש נס קרי"ס שע"ז נקרא הקצ"ה גדול.

שריפת חמץ הוא תיקון לחטא העגל

בספה"ק עטרת ישועה (צדיקת חמץ אות ה') איתא, שריפ"ת חמץ עולה כמנין שמ"ע ישראל ד' אלהינו ד' אח"ד.

ודדו שהצן שואל למה דוקא צליל הפסח צריכין לצער מדות הרעות יותר מכל הלילות, ויהי כמשיב דצנני יששכר לחודש ניסן (מאמר ד' ע"ד הרמז) הביא משל"ה (מסכת פסחים דרוש רביעי כ"א) פסח מנה מרור רומזים אל ג' עמודים שהעולם עומד עליהם, והם תורה עבודה גמילות חסדים, פסח ע"ש עבודה כמו"ש ושמתם את העבודה הזאת (בא י"ב כ"ה) מנה אין זה רק קמח ומים אם אין קמח אין תורה (אבות פ"ג מי"ז) מים זו תורה שנאמר (ישעיה נ"ה א') הוי כל נמא לכו למים, לחם עני ומנה עשירה כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר עכ"ד, ובאמרי מנחם (ל') כ' מנה רומז לתורה שכן צומה"ז הוא דאורייתא.

ויתבאר בע"ה דצמסכת פסחים (דף י"א:) תנן ושורפין [חמץ] בתחילת שש, וציארו צתיקונים (תיקון י"ג אות כ"ח) הטעם, דהערב רב שהם צצחינת חמץ החטיאו את ישראל בעגל צין שעה שש לשבע, כמו"ש צפרשת כי תשא (ל"ב א') וירא העם כי צש

מצה אמצעי הוא כנגד יעקב שמטתו שלימה

בספר זן איש חיל (דרוש ג' לשצה"ג דף קי"ב) כתב שג' מנות הם כנגד אצרהם יחזק יעקב, ומנה אמצעי הוא כנגד יעקב ונקרא גם ישראל שהוא גדול מיעקב, כי יעקב אצנו מטתו שלימה, לכן חולקין מנה אמצעי לשנים כנגד יעקב וישראל, ומנניעין חלק הגדול שהוא נגד ישראל לכוף עכ"ד.

ובע"ה י"ל שחולקין מנה של יעקב לחלק גדול וקטן, דברשת מקץ (מ"ג י"ב) כתיב וכסף משנה קחו צידכם, וביאר הפני מנחם במסכת מגילה (דף י"ח) דחז"ל אמרו מלה בסלע ומשמוקא בתרין, לכן הזהירם יעקב שיאחזו פלך השמיקה ולא ידברו הרבה למלך מצרים, וז"ש וכסף משנה - שמיקה שמשלמים עבורה תרי סלע - קחו צידכם תקחו לכם ולא תדברו שם הרבה, והלכז שמחה ז"ל אמר שלא רק שהשמיקה שיה כפול מהמלה בתרין אלא הרבה יותר, כי המלה שיה סלע רק כל זמן שהוא מדבר ומיצה יואל מפיו סלע, משא"כ בשמיקה כל רגע שהוא שותק ואינו מדבר הרי שיה תרין ע"כ.

ויש לבאר בזה צומירות לשצ"ק, ואשרי כל חוכי לתשלומי כפל, אשרי למי שמקוה בשבת שלא יהא דיבורו של שבת כדיבורו של חול רק ישמוק שמשלמין ע"ז כפל.

ומצה נקרא לחם עוני שעומין עליו דברים הרבה, אבל צריכין להזהר שדברים הרבה יהיה דברים רוחנים ויפה השמיקה בשאר דברים, ולכן חולקין המנה שהוא כנגד יעקב לחלק גדול וקטן, חלק גדול רומז על שמוקא שהוא כפל מחלק קטן שהוא הדיבור, ומרמזין זה דוקא במנה של יעקב שהזהיר לשצטי י"ה על השמיקה בכסף משנה.

מצה שרשה משם הוי"ה יתברך

בספר עטרת ישועה ליום א' דפסח (אות ו') כ' מנה שרשה משם הוי"ה, וכו"ס שרשה משם אלהי"ם שכן כו"ס עולה אלהי"ם.

ויתבאר בע"ה מנה שרשה משם הוי"ה, דבתפארת שלמה (לשה"ג) ביאר הקרא מנות תאכל במקום קדוש בחצר אוהל מועד, שכמו בפסח מצרים אכלוהו צירושלים כמו"ש בתרגום יונתן עה"פ ואשא אתכם על כנפי ישרים, כמו כן עתה באכילת מנה בכונה נכונה בקדושה וצטהרה, נתקפל בחינת ארץ ישראל תחתיו ומקומו קדוש בחינת חצר אוהל מועד עכ"ד הקדושים.

ובהגדת אמרי חיים (עמוד קפ"ב) כתב ולא יראה לך חמץ עולה כמנין אמ"ת, וי"ל הכוונה שאם יבאר כל מדות רעות ולא יראה לך חמץ מדות רעות, אז תזכה לתורה שנקראת אמת, וכן מנה במילוי מ"ס נד"י ה"א עולה ק"ך, שהקב"ה חישב את הקץ לנאת ממנרים בזכות שיקבלו התורה שגרמו במנה.

ובעל שמן ראש מוויין שליט"א סיפר, שפע"א בא לבעל דברי יואל זי"ע בעה"צ עם בנו שנעשה בר מנה להתצרך, וציקש האב מהדברי יואל שיצרך את בנו שיתעלה בתורה ויראה, ענה לו הדברי יואל, בצרייתא דר' ישמעאל איתא, ר' ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשת בהן, זאת אומרת צי"ג - כשנעשה י"ג, מדות - צריכין לעבוד על מדות צרישא, ואז יזכה להתורה נדרשת, כי צלי מדות לא יזכה לתורה עכ"ד הדברי יואל.

ולכן צריכין לבער עם החמץ מדות רעות, ואח"כ אוכל מנה שרומז לתורה, דצלי מדות טובות לא יזכה לתורה שנשפע מהמנה.

טעם שמדליקין נרות ארוכות ונקרא מה נשתנה לעכט

כתב בספה"ק בני יששכר לפסח (מאמר ה' כ"א) נהגו בתפוזות ישראל לעשות נר מיוחד לקדר ליל פסח וקורין אותו נר מה נשתנה, ובלשון אשכנז מה נשתנה ליכט וכתב טעם על זה.

ויתבאר בע"ה, דבספר שפת אמת (פורים שנת תרמ"ט) ביאר אומרים במסכת מגילה (דף ז':) אמר רבא סעודת פורים שאכלה צלילה לא יא ידי חובתו ר"ל לא לילך בחשיכה לאכול ולשמות ניתנו ימי הפורים, רק לעשות אותם ימי משחה ושמחה, לגלות הארת הימים והנסים שנעשו צימים ההם ע"כ, הכוונה מי שאוכל סעודת פורים להנאת אכילה הרי זו אכילה צלילה בחושך.

וכאן הבן שואל מה נשתנה ד' קושיות והם כולם על אכילה, הלילה הזה כולו מנה, מרור, טבילה במשקה, אכילה מסובין, ויש הו"א שהוא בחינת לילה וחשכה, דמשאלתו על קדר האכילה נראה מזה שכל ראשו מונח בהנאת אכילה, ואדם כזה נראה אכילה צלילה וחשכות, לזה מדליקין נרות גדולות להורות שצאכילת ליל פסח יש אור גדול וארוך וחשוב מאד, ויש בהם סודות גבוהות מאד נעלה.

ולזה מדליקין נרות גדולות וקורין אותו מה נשתנה לעכט, להורות שצקושיות הבן מה נשתנה האכילה צלילה הזה, אין צו חשכת בחינת לילה, רק מונח צו אור גדול שהנרות מאירין לנו קושיות מה נשתנה באכילה, שצפשוטות נראה הקושיות על אכילה גשמיות, אבל לא כן הוא אלא אור גדול וארוך מאיר צו.

ונבאר דבריו עפ"מ"ש הנוה"ק בפרשת ויחי לבאר, מ"ש אני ד' בעתה אחישנה (ישעיהו ס' כ"ב) ואמרו חז"ל במסכת סנהדרין (דף ז"ח). זכו אחישנה לא זכו בעתה, וכתב שהקצ"ה משנה עתים ומחליף את הזמנים, ואם יחיש הגאולה יחליף זמן של הגאולה לזמן מוקדם ויהיה שניהם בעתה וגם אחישנה, וכמו"כ היה במזמרים אף שהגזירה היה על ת' שנה, מ"מ הקדים הקצ"ה והחליף זמן של ת' שנה לזמן של רד"ו והיה שניהם, ברד"ו וכן זמן של ת' שנה עכ"ד.

ולכן אנו מתפללין אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממזמרים קודם הזמן ע"י הקדמת זמן הקצועה לגאולה, ע"ד משנה עתים ומחליף את הזמנים, כן יחיש לגאלנו מגלות הזה ע"ד משנה עתים ומחליף את הזמנים, וכיון שיחיש הדבר לקצר הזמן, יהיה כמי שהימים ילאו לקראתנו.

מרור הוא סימן הט' כנגד ט' שבטים שמכרו את יוסף

בסימני ליל הסדר יש ט"ו סימנים, ומרור הוא סימן הט', וי"ל דמרור הוא זכר לקושי השעבוד, כמו"ש בזהג"ש פ' מרור זה שאנו אוכלים על שום מה, על שום שמררו המזמרים את חיי אבותינו במזמרים.

ובמסכת שבת (דף י:) כתבו התוספות (ד"ה נתגלגל הדבר) שקשה"ש נגזר עבור מכירת יוסף, ובתנחומא (וישצ אות צ") איתא שט' שבטים מכרו את יוסף, דראובן וזימין ל"ה במכירתו, ולכן נקבע מרור לסימן הט', רומז לט' אחים שמכרו את יוסף ושבצילם נגזר עליהם קשה"ש.

בזכות שפתחו ביתם לעניים פסח הקב"ה על בתי בני"י

צפון. י"ל שהמנה שהוא זכר לפסח נקרא צפון, דבהגדת מהר"י שטייף ביאר כל דכפין ייתי ויכול, עפ"מ"ש בשבט יהודה לבאר הקרא בפרשת צא (י"ב י"ג) ופסח ד' על הפתח, שהקצ"ה הציל את ישראל בזכות שדלתי ישראל פתוחים ליתן דקה לעניים, והוסיף הגאון מהר"י שטייף שהכונה נמי על פתוח תפתח את ידך לאחיך לענייך במנות דקה.

וידוע דקה חשוב ביותר אם הוא צמח כמו"ש חז"ל במסכת חגיגה (דף ה). רבי יוחנן כי מטי להאי קרא בכי, כי את כל מעשה האלהים יציא במשפט על כל נעלם אם טוב אם רע (סוף קהלת) מאי אם טוב ואם רע, אמרי דבי רבי ינאי זה הנותן דקה לעני בפרהסיא, כי הא דרבי ינאי חזייה לההוא גברא דקא

ובדברי יואל (בהעלותך (דף רס"ג) ביאר הקרא (ט י"ז) על פי הוי"ה יחנו ועל פי ד' יסעו, דבספר אספקלריא המאירה (בהר) כתב ששם אלהים שולט בכל העולם, אבל בא"י שולט שם הוי"ה בנוסף לשם אלהים, וז"ש במסכת כתובות (דף ע"ה). וחד מינייהו [מבני א"י] כתרי מינן מבני חו"ל, דבא"י היניקה הוא משני שמות, וז"ש עפ"י הוי"ה יחנו כל חנייתם היה כאלו חנו בא"י ששם יונקין משם הוי"ה עכ"ד.

ושפיר מוצן שמנה הוא בחינת שם הוי"ה, דבאכילת מנה בכונה נכונה בקדושה וצטורה, נתקפל בחינת ארץ ישראל תחתיו, וא"י עיקרה מושפע משם הוי"ה.

מצה הוא לחם עוני דאכילת מצה נקראת עניות

בפרשת ראה (ט"ז ג') אמרה תורה לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מנות לחם עני וגו' למען תזכר את יום לאתך מארץ מצרים כל ימי חייך, הנה תיבת עני נמסר חסר ו'.

רי"ל דבמסכת פסחים (דף ל"ה:) תנן יואלין במנה של דמאי כיון דאי בעי מפקר לנכסיה והוה עני וחזי ליה, וכתבו התוספות (ד"ה יואלין דמאי) מןפוק ר"י אי בעי למימר דוקא דיעבד יואל כדאמרין הואיל ומפקר לנכסיה וחזי ליה מ"מ עדיין לא מפקר להו, אי נמי יואלים אף לכתחילה הואיל ושרי לעניים ואכילת מנה נמי נקרא עניות עכ"ד, נמצא דאכילת מנה נקרא עניות אפילו לעשיר.

ואיתא שאות ו' נקרא אות אמת, ולכן נמסר לחם עני חסר ו', שמנה הוא לחם עני אפילו לעשיר שאינו באמת עני, מ"מ אכילת מנה נמי נקרא עניות.

במצרים הקדים הקב"ה זמן של ת' שנה לזמן של רד"ו

ברוך אתה י"א מלך העולם, אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממזמרים, והגיענו הלילה הזה לאכול צו מנה ומרור. כן ד"א ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הצאים לקראתנו לשלום.

ודקדק הר"י צ"ר יקר [רצו של הרמב"ן] על לשון הצאים לקראתנו, זה הלשון תמוה הוא מאד, כי הימים אינם צאים לקראת אדם, אלא אמר כך ע"ד דכתיב בישעיה (ס' כ"ב) אני ד' בעתה אחישנה, ודרשו חז"ל במסכת סנהדרין (דף ז"ח). זכו אחישנה לא זכו בעתה, וכיון שיחיש הדבר לקצר הזמן יהיה כמי שהימים ילאו לקראתנו שלא נאריך דרכנו ללכת אל עדיהם, רק הם צאים לקראתנו לקצר את דרכנו עכ"ד.

לשביעי של פסח

בהגדת קול אריה לשביעי של פסח כ' בשם טל חיים
אנכי ד"א אנכ"י נוטריקון י"ום כ"א ניסן.

ולבאר הרמז אנכי במתן תורה ליום כ"א ניסן יום שעברו
את הים י"ל, דצמדרש רבה בשלח (פכ"ג ו') איתא, ואני
אשיר עוף (תהלים נ"ט י"ז) אימתי בשעה שעמדו ישראל על
הים ואומרים שירה שנאמר אז ישיר משה, וארנן לבקר
חסדך אותה הבקר של מתן תורה שנאמר (יתרו י"ט ט"ז)
והיה ציום השלישי צהיות הבקר.

ויש לבאר צע"ה שייכות של קריעת ים סוף למ"ת,
דבאזכרות חת"ם (צא דף ת"ס) איתא דליל פסח שהמנרים
לקו בזכות האבות לא זכו עדיין להיות בניים למקום אלא
עבדים, אמנם כשהגיעו אל הים שנאמר (בשלח י"ד ל"א)
ויאמינו ד' וצמשה עבדו אז נקראו בניים למקום, וז"ש
בתפלת מעריב המעביר בניו בין גזרי י"ם בניו דייקא עכ"ד.

ויתכן להציא רחיה לדברי החת"ם מדברי הפייטן ר' משה
צבתי קלוגימוס הקטן לאחרון של פסח בפיוטו על שירת הים
(נחית בחסדך) וכה יסד, געגועים כ"אז לבניים למו עשית,
וקיים נחית סגולתך ים כגזון וזורריהם ליריים כילדה חזון,
וצקים הפיוט כפל עוד הפעם וכה יסד, ואף כי [המנרים]
משולים למשענת קנים, אשר הצל וריק לעזרה מתקנים [אשר
אין בהם שום כח מ"מ שינה הקצ"ה הטבע] כי אם להודיע
חבת אז לבניים עכ"ד, הרי מפורש דצבתי הפייטן שבקריעת
ים סוף נראה הקצ"ה לישראל צבחינת אז לבן.

רבבני יששכר (שזעות מאמר ה' אות כ"ג) מצואר
שהמלאכים טענו שהתורה מגיע להם בטענת צר מיצרא שהם
בשמים וכן התורה הוא בשמים, אבל ישראל נקראים בניים
למקום ולגבי צן אין טענת צר מיצרא, וזוה יוצן סמיכת
העניינים ואני אשיר עוף צים וזכינו אז להיות בניים למקום,
ומה"ט וארנן לבקר חסדך זה בוקרו של מ"ת שאנו קבלנו
התורה ולא המלאכים, דלגבי צן אין טענת צר מיצרא.

ושפיר מוצן הרמז אנכ"י ר"ת י"ום כ"א ניסן, דציום כ"א
ניסן בקריעת י"ם נראה הקצ"ה לישראל צבחינת אז לבן, וצבן
אין טענת צר מיצרא של המלאכים, וזכו עי"ז לעשרת
הדיברות שהתחיל באנכי.

yonafriedman@thejnet.com

יהיב זוזא לעני צפרהקיא, אמר ליה מוטב דלא יהבת ליה, מהשתא
דיהבת ליה וכספתיה עכ"ד, ולכן לוקחין מנה שהוא זכר לפסח
לאפיקומן, וקורין אותו לפון ע"ש שפסח הקצ"ה על צמי צנ"י
צזכות הפתח שפתחו צנ"י ליתן דקה צסתר צבחינת לפון.

וירמוז שולחן עורך לפון צר"ך, אם נותן דקה לעני שיהיה לו
שולחן עורך באופן של לפון מתן צסתר, צר"ך יתצרך מהקצ"ה.

מצה הוא אות כמו תפילין

במשנה צרורה (הלכות תפילין סימן ל"א ס"ק ו') כ' שאין
להניח תפילין צחוה"מ פסח לפי שמנה הוא אות כמו תפילין.

ויתבאר צע"ה איך הוה מנה אות כמו תפילין, דצמסכת שבת (דף
ק"ל). אמרו חז"ל תפילין צריכין גוף נקי כאלישע צעל כנפים, ולמה
נקרא צעל כנפים, משום מעשה באלישע שגזרה מלכות גזירה שלא
להניח תפילין, ויצא אלישע צתפילין לשוק, מצאו קסדור אחד, נטלן
מראשו ואוחז צידו, א"ל מה צידך, אמר לו כנפי יונה, פשט את ידו
ונמצאו צה כנפי יונה, לפיכך היו קוראין אותו צעל כנפים ע"כ.

והקשה החת"ם למה הסיר אלישע את תפיליו מעליו ואמר
לקסדור שהם כנפי יונה, הלא טוב יותר היה לו להשאירם עליו,
ומקיים צזה מצות תפילין, ומצוה צעדידי דעסיק צה אגוני ומצלי,
כאומנם צמסכת סוטה (דף כ"א). ועמה שנטלם מעל ראשו אינו
עוסק צמצוה, ואין לו מה להגין עליו.

ותירץ משום שהיה רוצה להכחיש שהם תפילין, ולומר שהם כנפי
יונה, ולא רצה להוציא שקר צפיו צעודם התפילין על ראשו, דצכלל
גוף נקי הוא, שלא יוציא צפיו שקר וכזב לכן הסירם מעל ראשו, ואף
שלא היה לו שוב זכות מצות תפילין להגין עליו, מ"מ נח לו לטכן
עצמו ממה שלא יהיה לו גוף נקי, דהיינו להוציא שקר צפיו, צהיות
התפילין עליו עכ"ד, נמצא תפילין מעורר על מדת האמת.

והייטב פנים לפסח (סוף אות צ') כ' ההצדל צין מנה לחמץ, כי
חמץ יש צו שאור המחמץ לכן אין תוכו צצרו, כי תוכו העולה צנפיחה
אינו עצמותו הנראה צחוף, רק משאור המעורב צו, אבל מנה אין צה
תערובות כח אחר ואינה עולה צנפיחה הרי תוכה צצרה עכ"ד, ולכן
מנה הוא כולו אמת תוכו צצרו, וחמץ הוא שקר שאין תוכו צצרו.

ונכון צצרי המשנה צרורה שמנה הוא אות כמו תפילין דשניהם
מעוררין על מדת האמת, וצחוה"מ צפסח אין מניחין תפילין שהוא
אות לאמת, דיש לנו מנה שהוא אות לאמת.